

GORAN SKROBONJA

IVAN NEŠIĆ

OD ISTIH PISACA

FIRENTINSKI DUBLET: SFUMATO

**FIRENTINSKI
DUBLET**

KJAROSKURO

■ Laguna ■

Copyright © 2021, Goran Skrobonja i Ivan Nešić
Copyright © 2021 ovog izdanja, LAGUNA

FIRENTINSKI DUBLET

KJAROSKURO

Sadržaj

1. <i>Leichentuchfresser</i>	9
2. Eto mene opet	25
3. <i>Regina Imperatrix</i>	70
4. Ceo svet je pozornica, i tako to.	99
5. Vide li tvoje oči isto što i moje	137
6. Džentlmen koji ume da iznenadi	162
7. Počuj ovo znamenje	208
8. Moć krvi	268
9. Klub kanibala	326
10. Može biti samo jedan	367
Epilog	405
Izjave zahvalnosti.	419
Izvori	421
O autorima	425

Leichentuchfresser

Čedomilj Mijatović i Milovan Glišić napustili su kancelariju glavnog inspektora Aberlina, ostavivši ga u društvu Edmunda Rida, koji im je na rastanku rekao da će ujutru poslati kočiju po njih.

„Oko devet će vam odgovarati?“

Oči namrštenog pisca isijavale su divlji sentiment koji ga je obuzeo nakon dešavanja u *Staroj vrani*, i on klimnu glavom, stavivši im do znanja da se slaže, i izađe bez reči. Kada su stupili u hodnik, Mijatović spusti Glišiću ruku na rame i reče: „Slagao bih ako bih kazao da znam kako se osećate, Glišiću. Ali, čoveče, valjda ste svesni da ste nas spasili u pušionici opijuma jer bi nas ubica iskasapio onom svojom skalamerijom.“

Glišić pogladi bradu, iz koje su dlake štrčale na sve strane. „Ne morate mi podilaziti, posve sam svestan da je to bio jedini način da se nitkov zaustavi. Uostalom, taj mi je dužnik još iz Beograda.“

Njegov sagovornik je lagano navlačio kožnu rukavicu kao da tim činom pokušava dobiti na vremenu pre nego što odgovori. Naposletku ga pogleda ispod oka. „Imao sam tu sreću, za razliku od vas, da nikada nisam morao da se na taj način obračunavam s protivnicima, ali kad bih vam ispričao samo

delić iz svoje, mogu slobodno da kažem bogate diplomatske karijere, saglasili biste se sa mnom da postoje ljudi možda još i gori nego ubice s kojima ste se suočili. Nevolja je u tome što se takve osobe nalaze na visokim položajima, nedodirljivi su i bez skrupula. A neki od njih odlučuju o sudbinama miliona ljudi...“ On nabi dublje šešir na glavu i kroči ispred pisca na ulicu. „Glišiću, valja vam poći da se odmorite. Verujem da vam je gospođa Ratklif ostavila kakav specijalitet iz svoje kuhinje, pa nema smisla da vas i dalje čeka. I dajte da vam očisti taj kaput, iako se zbog crne boje kapljice krvi gotovo ne vide.“

Glišić je izašao za Mijatovićem iz zgrade Metropolitan policije na neobično topao londonski vazduh zasićen vlagom i njih dvojica posedaše u različite kočije, zaputivši se svako svom domu. U slučaju pisca *privremenom*, ali i to je bilo bolje od hotelske sobe koja bi ga neizostavno podsetila na onu iz *Nacionala*. Pansion gospođe Ratklif odisao je privlačnošću *doma* i on se tamo, kada bi prepustio mašti na volju, bar na trenutak osećao kao u sopstvenoj kući.

Dok se vozio, kroz prozor kočije posmatrao je fizionomije ljudi koji su promicali londonskim ulicama: beskrajnu reku duša koje su većinom otaljavale dan za danom bez ikakve vizije o boljem sutra. Zahvalio je u sebi Bogu što mu je dozvolio da prođe iskušenja i iz njih izađe gotovo neokrznut. Zbog umora mu se pridremalo, i on se trže kada ga kočijaš obavesti da je stigao. Glišić se maši novčanika u koji je složio novčanice i kovanice dobijene od Mijatovića i podignute sa kraljevog računa, plati uz napojnicu i zahvali na prijatnoj vožnji, pa pohita stepenicama do ulaznih vrata. Baš kada je hteo da se maši za bravu, vrata se otvoriše i dočeka ga gospođa Ratklif.

„Nadam se da ste gladni, gospodine?“ reče ona dok ga je sa zabrinutim izrazom pratila u pustu obedovaonicu.

„Pojeo bih slona, gospođu Ratklif“, reče Glišić, shvativši da je zaista strahovito gladan, i gazdarica se nasmeja njegovim rečima.

„Nadam se da volite hladne odreske u aspiku“, reče ona.

„Odlično“, složi se Glišić. „Još ako bih mogao da dobijem šolju onog vašeg dardžilinga, poverovao bih da na ovom svetu ipak postoji savršenstvo.“

„Čeka vas pun čajnik, gospodine. To je najmanje što mogu da učinim za vas.“

Glišić shvati da udova Ratklif s nestrpljenjem iščekuje vesti, ali reši da joj ne podgreva nadu. „Dan je bio dugačak i naporan. U sutrašnjim novinama ćete pročitati ponešto od toga, ali moj vam je savet da takve vesti ne uzimate zdravo za gotovo. Ako sam išta naučio za ovih nekoliko dana, onda je to činjenica da novinarska piskarala ne interesuje istina, već isključivo bombastični i skandalozni naslovi kojima novine pune – i prodaju.“

Gazdarica pansiona klimnu glavom i ostavi ga da sedne za sto. On se spusti u meku stolicu, i osmotri veliki porcelanski tanjir bogato oslikan rustičnim prizorom seoske kuće sa okućnicom u plavoj nijansi. Glišić uze tanjir i zagleda ga sa obe strane. Na poleđini je imao utisnut žig Denbi i godinu 1809. Dok je pomno posmatrao, gospođa Ratklif se vrati u trpezariju i prinese ruku ustima, zureći raširenim očima. Glišić je radoznalo pogleda.

„Nije valjda da tanjir nije čist?“ upita ga ona zgranuto.

Shvativši šta je pomislila, pisac se nasmeja. „Nipošto, gospođu Ratklif. Zainteresovao me je proizvođač ovako bogato oslikanog porcelana. Pored toga, ovekovečena scena me je vratila u detinjstvo i podsetila na to ko sam i odakle dolazim. Vidite, rođen sam u jednom malom selu – zove se Gradac – u blizini srpske varoši po imenu Valjevo. Ranije nisam mislio da je ta varoš naročito mala, ali zahvaljujući boravku u Londonu, sada mi čak i prestonica moje zemlje deluje kao puka varošica.“

Gospođa Ratklif poče da vadi komade hladne govedine iz aspika i da ih ređa na tanjir. Nakon što je spustila treće parče, on joj dade znak rukom da je dosta, ali je ona uspela da mu na tanjir spusti još dva odreska. „Nemojte da se stidite,

gospodine“, reče ona. „Pretpostavljam da ste ogladneli od celodnevne jurnjave po gradu. Bez obzira na to što neki preporučuju da nije dobro jesti pred spavanje, ja držim da je daleko gore otići u krevet praznog stomaka.“

Glišić klimnu glavom prečutavši kako je u mladosti mnogo puta zaspao sa krčanjem u crevima. Bili su to za njega teški dani u Beogradu, naročito posle očeve smrti 1865, kada je izgubio moralnu i materijalnu podršku pa se morao dohvatiti bilo kakvog posla kako bi mogao da se obrazuje. S jedne strane, bilo je to veoma teško razdoblje u njegovom životu, ali je, s druge, naučio kako da se nosi sa nevoljom i ne dozvoli da ga savladaju apatija i utučenost. Uzeo je pribor i video da je escajg od srebra. To ga podseti da je čitao kako su još stari Grci znali za čudesnu moć ovog metala i kako su časnici Aleksandra Makedonskog pili iz srebrnih čaša ne bi li izbegli zarazne bolesti, kao i da su Saraceni izbegli kugu držeći vodu u srebrnim posudama. Odsekao je parče odreska i prineo viljušku ustima.

Pošto je završio sa obedom, Glišić je zamolio udovu Ratklif da mu očetka mrlje od skorene krvi na kaputu, i ona ga preneraženo pogleda.

„Ne brinite, krv nije moja, a tu je zahvaljujući... situaciji... u kojoj sam se danas našao dok sam pomagao pripadnicima Metropolitene policije u rešavanju jednog važnog slučaja.“ Glišić se osmehnu kako bi odagnao njenu nelagodnost. Gospođa Ratklif zabrinuto zaklima glavom i uzdahnu, a potom mu reče da njena mešavina od vinskog sirćeta i soli čini čuda čak i kada mrlje trajno prionu na tkaninu. On joj zahvali i reče da će poći na spavanje.

Iako je bio umoran i činilo mu se da bi mogao zaspati na nogama, u sobi je prišao putnom sanduku i podigao poklopac, pa je sa njegovog dna izvadio flašu prepečenice koju je dobio od predstavnika *Međunarodne kompanije za kola za spavanje* kada su prispeli u Pariz. Tamo ga je sačekao službenik kako bi

mu se izvinio zbog neprijatnosti koje je imao tokom putovanja – firma je želela da mu nadoknadi sve troškove.

„Najmanje što u ovom trenutku možemo da učinimo jeste da vam vratimo novac“, rekao je čovečuljak sa tankim brčićima iznad nausnice. „Vi ste pretrpeli najveću štetu tokom pokušaja pljačke voza“, nastavio je ovaj, gledajući Glišića potuljeno i sa izvesnim podozrenjem, kao da je naslućivao da je napad bio iz nekog razloga organizovan upravo zbog njega.

Glišić mu je odgovorio da za tim nema nikakve potrebe jer troškove njegovog putovanja snosi Njegovo kraljevsko veličanstvo Milan od Srbije, pa ukoliko baš insistiraju na povraćaju novca, neka se obrate veleposlanstvu Srbije u Parizu.

Predstavnik kompanije je klimnuo glavom s vidnim olakšanjem, rekavši kako lično želi da mu pokloni bocu pića, istog onog kojim se voz snabdeo u Beogradu i koje je pisac naručio tokom putovanja za Stokera i sebe.

„E, to već može“, reče Glišić, prisativši se kako je razbio flašu o glavu napadaču. Znao je da će u Londonu biti trenutaka kada će mu čašica ili dve razbistriti misli. Ovo je bio jedan od tih trenutaka. Uzeo je duguljastu kristalnu čašicu za aperitiv i nasuo rakije. Potegao je do dna, a kad mu je prepečenica zažarila grlo, stresao se oslobađajući se nagomilane napetosti. Morao je da uradi još jedno pre nego legne – da očisti parkericu. Stavio je kratež na sto i rasklopio ga, da bi potom izvadio kanticu s uljem, flanelsku krpicu za spoljne metalne i drvene delove, filcane čepove, adapter i samu šipku čiji se vrh završavao oštrom četkicom koja je mogla da se odvrne i zameni adapterom sa filcom za fino čišćenje. Dok je čistio cevi, nasuo je još jednu rakiju. Potom i treću – *Za drugu cev*, rekao je u sebi i nasmejao se. Kada je završio sa čišćenjem i sklopio kratež, video je da je popio više od trećine sadržaja flaše. Želeo je da uredi bradu, koja je vapila za četkanjem i pranjem, ali je imao snage samo da priveže brkove i legne, zaspavši pre nego što mu se glava spustila na jastuk.

Onda je usnio, ili otputovao kroz vreme, ko bi ga znao. Šta god bilo posredi, odvelo ga je natrag pred Savu Savanovića.

Nije bio svestan da ga prilika vezana za krevet odmerava već neko vreme. Kada su im se oči susrele, Glišić se lecnu i prože ga drhtavica.

„*Hodie mihi, cras tibi*“, reče Savanović.

Glišić sa gađenjem pogleda sapetog čoveka i pljunu na patos. Eh, da mu je još jedna patrona, ni prijatelj Tasa ga ne bi zaustavio da tom čudovištu preko puta zanavek oduzme pravo na govor.

„Kako danas meni, tako sutra tebi.“

Pisac znatizeljno podiže veđe.

„Ne veruješ mi“, izgovori Savanović. „Tim gore po tebe.“

Glišić se teatralno nasmija. „A ti si, *kao*, sposoban da mi prorekneš sudbinu, Savanoviću? Ne izgledaš kao kakva ciganska gatara, ako ćemo pravo. Više ličiš na zlikovca koji će svoje bedno bitisanje okončati pred streljačkim strojem na Karaburmi!“

Savanović obliznu gornju usnu pa se namršti kad oseti ukus sopstvene skorene krvi na jeziku. „Dobro si me odalamio, pišče... smem da te tako zovem – pišče?“

Glišić podiže parkericu i kružnim pokretom je spusti na rame, čvrsto stežući rukohvat. „Najbolje bi bilo da mi se uopšte ne obraćaš“, zareži on ispod brade. „Vreme kada si kojekude plašio narod i odnosio nedužne duše nepovratno je prošlo. Bolje razmisli šta će ti se desiti ako te predam u ruke besnim ljudima s kojima će se Tasa vratiti.“

„Loš si blefer, pišče“, reče Sava Savanović. „Tvoj prijatelj se slepo drži slova zakona. Možda bi *ti* zaista voleo da me predaš rulji željnoj krvi, ali veruj mi da se to neće dogoditi. Na kraju krajeva, moje hvatanje će te proslaviti onako kako tvoja dela nikada nisu. I eto nezgodacije – veliki pisac konačno zadobija žarko željeno obožavanje masa, ali zahvaljujući onome što je

postigao na javi, a ne literarnom talentu. Šta bi tvoji književni junaci rekli na to? Možda si im bio loš staratelj.“

„Kuš, bre!“ viknu Glišić i skoči na noge, podiže plaho parkericu iznad glave, ali se trenutak zatim predomisli i spusti je niz bok. „Sputaj tu zmijsku jezičinu, Savanoviću, da ti ne zapušim usta istom onom krpom kojom si učutkao Tasu.“

Savanović osmotri Glišića pa skrenu pogled i naizgled se prepusti mislima. Neka mu ga, pomisli Milovan, ima o čemu da razmišlja i neka mu pomisao na ono što ga očekuje nijednog trenutka ne izade iz glave. Zaroški Krvolok, nije nego. Evo ga sada pred njim, manji od makovog zrna kao besno pseto koje čeka da bude poslato u strvodernicu. Ali te su ga reči ujele za srce i ujedno ga uverile da se radi o zaista prepredenom ubici. Nije bilo za iščuđavanje što je narodu uterao strah u kosti: sujeverje je teško iskoreniti i teško je u ljudima promeniti duboko uvrežena shvatanja.

Pogledao je zarobljenika i video da ovaj pomno proučava lisice kojima je bio vezan oko kreveta. „Gledaj koliko te volja“, reče Milovan, „ali ključ od tih lisičina je u Tasinom džepu.“

„Već su me okivali“, reče Sava, ne pogledavši u sagovornika. „I nemoj ni pomišljati da su bili blaži prema meni. Kada bih ti naveo na kakva su sve nedela ljudi spremni u ime pravde, shvatio bi da se time briše linija između zločinca i tih nazovipravednika.“

„Ene, ako od mene tražiš bilo kakvo saosećanje zbog nečega što ti se dogodilo u prošlosti, obraćaš se pogrešnom čoveku“, reče Glišić bez trunke samilosti. „Izbrisao si sve tragove svog prethodnog postojanja kada si odlučio da uzmeš prvi život.“

Savanović se gorko osmehnu. „Misliš da sve znaš, pišče? Da si me razotkrio napisavši *Zarošku frtutmu* i da je to razlog što me sada držite ovde? Moram te razočarati – znam o ovim ljudima ovde mnogo više od tebe. Prokleta je tle po kojem hodiš, pišče Glišiću. Nepojmljivo zlo je, ko zna kada, popalo po ovoj zemlji i prekrilo ljude što se po njoj vrzmaju. Ja ti to

najbolje mogu reći... tako se osećam još otkako sam stupio amo, 1729. godine.“

Glišić isprva pomisli da Savanovića nije najbolje razumeo, pa ga pogleda sa nipodaštavanjem i reče: „Deder, reci ti meni da li sam te dobro čuo – rođen si 1729. godine?“

Savanović uzdahnu i zavrte glavom. „Rekoh da sam stigao amo, tačnije u Beograd, 1729. godine. Rođen sam 1702. u šleskom gradu Vartenbergu kao prvo od troje dece...“

„I šta si uradio sa braćom i sestrama?“ , upade Glišić posprdno. „Pojeo si i njih?“

„Krajnje neumesno“, reče Savanović. „Tvoje izrugivanje onom što ne razumeš verovatno ima korene u nekom nesrećnom događaju iz ranog detinjstva.“

Glišić primeti da je Savanovićev glas postao za nijansu blaži, kao i da su njegove oči – za koje je smeo ruku u vatru staviti da su bile kestenjaste – ipak imale zelenkastosivu nijansu. Pripisao je to umoru i preživljenim događajima, iako je kao pisac dobro zapažao stvari iz okoline.

„Moraću da te razočaram – imao sam srećno detinjstvo“, reče Glišić. „Ali nastavi, baš me zanima kud će nas tvoja ispovest odvesti.“ Pisac privuče stolicu i sede, spustivši kratač u krilo.

„Ne znam da li ti je poznato da je Šlezija bila pod češkom krunom u 14. veku kao deo Svetog rimskog carstva, da bi potpala pod Habzburšku monarhiju 1526.“

Glišić prevrnu očima. „Preskoči istorijske detalje. Tasa je otišao do Lelića a ne za Beograd, nemamo čitav dan pred sobom za tvoje priče od Kulina bana.“

„Pravo ime mi je Johan Fridrih Baumgartner“, reče Sava Savanović. Glišić ga pogleda podigavši obrve, a on nastavi: „Sa sedamnaest godina sam upisao Bečki medicinski fakultet. Jedan od mojih kolega tokom studija bio je i Holanđanin Gerard van Sviten, koji će 1745. postati lični lekar Marije Terezije i osnovati najveću bolnicu u Evropi.“

„Vala, to se baš zove životna nepravda“, reče Glišić. „Taj... Gerard... završio kod carice, a ti u ovoj zabiti zvanaj Srbija.“

„Ni po jada da je to bila najveća nepravda koja mi se dogodila“, reče Sava. „Nakon svršenih osnovnih medicinskih studija pristupio sam vojsci i u njoj se tokom godina usavršavao za hirurga. Zbog rata sa Turcima bio sam 1729. godine prekomandovan u Beograd. Nakon dve godine trebalo je da se vratim u Beč, gde me je čekala verenica. Planirao sam da se početkom 1732. oženim, ali je moje planove osujetio taj prokleti Arnont Paule...“

„Arnaut Pavle!“, trže se Glišić tako naglo da mu kratač ispade iz ruke i otkotrlja se pravo pred Savu Savanovića, ali ovaj parkericu i ne pogleda. Glišić pride i podiže oružje.

„Vidim da znaš za spis po imenu *Visum et repertum*“, reče Savanović.

„Jošte kako“, odvrati Glišić. „To je bila zvanična potvrda učenih ljudi da vampiri u Srbiji nisu samo mit. A otkud ti u toj stvari?“

Savanović se turobno osmehnu.

„Ja sam bio u ekspediciji koju je predvodio vojni lekar u puku barona Firstenbašla, Johan Flikinger.“

Glišić se kao dečacić upoznao sa mitom o hajduku po imenu Arnaut Pavle. Ovo vampirsko predanje često se prepričavalo među dečurlijom, koja su opčinjena tom zastrašujućom legendom dodavala poneki mračan detalj ne bi li dobro znanu priču učinila jezivijom. Pavle je službovao u osmanlijskoj vojsci kao hrišćanski najamnik, „arnaut“, priznavši da ga je od Grčke do „turske Srbije“ mučio vampir koga je na Kosovu naposljetku ubio. Uplašen da će se i sâm povampiriti, spalio je vampirov leš, prethodno se namazavši njegovom krvlju, nakon čega je pojeo nešto zemlje iz vampirovog groba kako bi predupredio da se on ne vrati. Nakon ovoga je napustio vojsku i vratio se u Srbiju, gde se skućio u selu Medveđa kraj Trstenika. Posvetio

se zemljoradnji, a moguće je i da je od vojne uprave primao novčanu pomoć s obzirom na to da suaustrijske vlasti težile da na granici prema Osmanlijama imaju iskusne graničare, vične oružju. Ubrzo se oženio komšijinom kćerkom, ali je stalno živio u strahu da će mlad umreti i nakon smrti se povampiriti. Sudbina kao da ga je čula – nedugo potom pao je sa senjaka i slomio vrat. Ubrzo je preminuo i sahranjen je na seoskom groblju. Od tog trenutka počinju kolati priče meštana da ih vampir obilazi u snu i davi, pa su u strahu nakon četiri neobične smrti otkopali njegov grob. U njemu se nalazio Pavle sav nabrekao od sveže krvi, a na mestu starih, pootpadalih noktiju, izrasli su mu novi. Uvereni da se povampirio, proboli su ga kocem kroz srce. Ostatke su spalili i pepeo rasuli. I tu bi se priča o vampiru Arnautu Pavlu završila da se 1731. godine nisu javili novi slučajevi.

Misteriozne smrti što su harale Medveđom primorale su komandanta austrijske carske vojske u Jagodini Šnecera da pošalje iskusnog doktora Glazera, čiji jezadatak bio da ispita slučajeve i utvrdi da li je došlo do epidemije kuge koja je pretela da se proširi iz Osmanskog carstva. Lekar carskog kontumaca Glazer prispeo je u Medveđu 12. decembra 1731. i poslao izveštaj u kojem je poručio da kugu nije našao, ali se jeste susreo sa vampirima. Meštani su bili preplašeni i pretili su da će se iseliti ako se ništa ne preduzme, a predstavnici austrijskih vlasti behu svesni da se granica ne može održati bez vojno sposobnog stanovništva. Zbog toga su u Medveđu poslali čitavu ekspediciju, u kojoj su pored doktora Johana Flikingera bili i poručnik Bitner, zastavnik Lindenfels, kao i dva vojna hirurga, Isak Zigel i Johan Fridrih Baumgartner, odnosno Sava Savanović, kako je ovaj Glišiću rekao.

Logor su podigli na zaravni kraj sela. U jednom šatoru je boravio Flikinger, dok su u druga dva bili smešteni oficiri i lekari.

Četvrti, najveći šator, predstavljao je improvizovanu ordinaciju u koju su nakon ekshumacije doneseni leševi radi ispitivanja. Pored austrijske ekspedicije, bili su prisutni i kapetan hajduka Goršić, jedan hadnađ i barjaktar, kao i nekoliko najstarijih seoskih hajduka.

„Iskreno, sigurnije bih se osećao da je s nama pošao jedan odred carskih vojnika, ali su nadređeni smatrali da za tim nema potrebe jer nam sigurnost garantuje hajdučki kapetan“, priznao je Savanović dok je monotono pripovedao svoju ispovest. „Ali ono što smo tamo zatekli bilo je daleko od najmaštovitijih snoviđenja. Meštani su u strahu odbijali da imaju bilo kakve veze sa ekshumacijom, zbog čega su angažovani Cigani iz okoline koji su otkopavali sumnjive mrtvace i donosili nam ih u šator. Iskopano je ukupno sedamnaest leševa, od kojih je dvanaest odgovaralo opisu vampira – ni posle tri meseca od smrti, tela im se nisu raspala, a kosa i nokti kao da su im ponovo izrasli.“

Savanović je rekao da je posle seciranja dvadesetogodišnje devojke po imenu Stana utvrđeno da su joj unutrašnji organi bili u savršeno dobrom stanju, natopljeni krvlju, a da su na mesto otpalih izrasli krvlju podliveni nokti.

„Da organski pokazatelji poput odsustva srčanog ritma, nedostatka disanja i niske telesne temperature nisu ukazivali na to da je žena preminula, poverovao bih da je u pitanju osoba koja je zapala u dubok san sličan komi. Takođe je izostao karakteristični smrad truljenja organske materije. Želeo sam da se detaljnije posvetim ovim leševima jer se u praksi ni sa čim sličnim nisam susreo. Najpribližnije tome sam našao u spisima koji su opisivali *strigoje*, neku vrstu rumunskih vampira, ali ti natpisi više su podsećali na legende nego na verodostojne dokumente. Međutim, Flikinger je zbog straha od pobune meštana naredio Ciganima da se vampirima odseku glave, što su ovi i učinili, da bi ih potom spalili zajedno sa leševima. Njihov pepeo je prosut u reku, a raspadnuta tela onih koji nisu

podlegli vampirizmu vraćena su u grobove. Za mene je bilo indikativno to da je većina povampirenih umrla u roku od tri dana, što je ukazivalo na zarazu, iako kugu nismo pronašli. Po mom mišljenju, njihova je smrt bila povezana sa hranom. Kao lekar, sa skepsom sam gledao na tvrdnju da su vampiri bili odgovorni za njihovo stanje, sve dok se na sopstvenom primeru nisam uverio u suprotno.“

„A koji je onda vampir tebe gricnuo?“, upita Glišić.

Savanović ga pogleda sa iskrenim čuđenjem. „Odakle ti uopšte pomisao da sam imao susret sa vampirom? Ja sam nakon smrti postao *Leichentuchfresser* – a ne vampir.“

Johan Flikinger je sastavio izveštaj *Visum et Repertum* po povratku ekspedicije za Beograd, gde su Baumgartnera sačekale tragične vesti iz domovine – suočeni sa sve neizvesnijom materijalnom situacijom nakon što je glava porodice pala u bolesničku postelju, odlučili su da njegovu verenicu udaju za drugog. Međutim, po cenu sopstvenog života, Baumgartnerova dragana nije pristala da udovolji želji roditelja. Zbog toga je nesrećna žena pribegla ubistvu deteta iz jednog jedinog razloga: smrtna kazna je bila način da izbegne samoubistvo i prokletstvo zbog tog čina.

Prema Savanovićevim rečima, u Habzburškoj monarhiji na smrtnu kaznu su osuđivane samo ubice. Ali čak ni ubistvo odrasle osobe nije garantovalo da će počinilac zasigurno biti osuđen na najtežu kaznu. Zbog toga su se poput epidemije proširili slučajevi ubistava dece koja su vršili ljudi rešeni da se rastanu od ovog sveta. Najbrojnije su među njima bile žene, a razlog za te zločine bio je religiozne prirode – tadašnje religijsko učenje počivalo je na verovanju da je duša samoubica osuđena na večnost u paklu. Ali ako se ubica ispovedi i pokaje, onda njegova duša odlazi u raj nakon smrti. Deca nisu bila idealne žrtve samo zato što su predstavljala lak plen već i zbog verovanja da

su lišena greha i da zbog toga ne moraju da dobiju oprostaj pre smrti kako bi otišla na nebo.

„Moja Veronika je ukrala komšijsko novorođenče i bacila ga u bunar kako bi izbegla da je udaju za čoveka prema kom nije osećala ništa osim gađenja – bio bi to brak iz čiste ekonomske koristi, a ona na to nije pristala ni po cenu života.“

„A tim je postupkom zasigurno zaslužila da se baškari na rajskim livadama“, frknu Glišić. „Nego, kako si ti postao taj... frizer?“

„Kaže se *lajhentuhfrezer*, ignorante jedan palanački“, ispravi ga Savanović oholo. „Ili drugačije – *nahcerer*. Kada sam saznao za tragediju kod kuće i shvatio da nikada neću biti sa svojom izabranicom, oduzeo sam sebi život pustivši krv iz vena. Zbog toga sam postao proklet i posle smrti se probudio kao *žderač pokrova*. O njima govori stara legenda široko rasprostranjena u Šleziji i Bavarskoj, kao i u nekim severnim delovima Austrijskog carstva. Sahrnjen sam na austrijskom vojnom groblju kraj Beograda, ali su pljačkaši otkopali grob iako su morali da znaju da se taj zločin nemilosrdno kažnjava. U trenutku kada sam otvorio oči, suočio sam se sa beskrajnim sivilom – sve je bilo bezbojno, i nebo i priroda. Ali ja sam jedino razmišljao o gladi koju sam osećao jer za života nisam ni pomišljao da postoji takva žudnja – ona pred kojom padaju svi moralni svetonazori ljudskog bića. Zato mi najpre proždiremo sopstveni mrtvački pokrov, a zbog sposobnosti regeneracije u stanju smo da jedemo sami sebe.“

Glišić provuče prste kroz kosu. „Tvoj jelovnik je gori od splaćina koje sam bio prinuđen da kusam dok sam kao student kuburio s novcem. Kao da si se čitavog života na Boga bacao drvljem i kamenjem. Mada, moram da ti priznam – mašta ti je bujnija nego u većine pisaca koje poznajem, a tu uključujem i sebe. Ako ništa drugo, poslužićeš mi kao osnova za novu pripovetku, možda čak i roman za čije se pisanje već dugo spremam.“

„Vidim da mi ne veruješ“, reče Savanović. „*Was auch immer Sie sagen, wird beurteilt.*“*

„*Schwäbisch zu kennen bedeutet nichts*“**, odgovori Glišić. „Vidiš, znam ga i ja, ali ne tvrdim da sam tamo neki švapski pokrovožderac.“

Videvši da mu provokacija nije prošla kako je očekivao, Savanović predloži: „Evo, uputiću ti izazov – pokušaj da me ubiješ i videćeš šta će se dogoditi.“

Glišić se isceri kao da je sišao s uma. „Ene, pa ti to pokušavaš da me navedeš na tanak led, Savanoviću... Zar ti ja izgledam kao kakva neuka budala? Hteo bi da se izvučeš od onog što ti predstoji pa bi da me premuntaš. Neće ti to uspeti čak ni sa tako primamljivim predlogom, iako bih te mirne duše zatukao kao besnog psa. Ali još draže mi je što ćeš svakoga trena tokom preostalog života razmišljati o danu kada će ti streljački vod zaista oduzeti život. Nema ničeg goreg od čekanja da skončaš.“

„Ne započinji ono što nisi u stanju sâm da završiš“, reče nadmeno Savanović.

Glišićev pogled se susreo sa Savinim, i njihove oči su načas pokušale da dopru do dna duše onog drugog. Piscu se učini da su zenice čoveka preko puta sada bile plave, iako je bio ubeđen da su maločas imale zelenkastosivu nijansu.

„Ništa ti ne razumeš“, reče Savanović hrapavim glasom kao da se u međuvremenu prehladio.

„Onda mi pomoz da razumem“, reče Glišić.

Savanović iskrivi lice s nipodaštavanjem. „Bilo bi to kao da neukog seljaka podučavam tajnama alhemije. Za običnog smrtnika je kamen mudrosti tek puki izvor bogatstva i telesnih zadovoljstava, dok je u rukama znalca artefakt beskonačnog znanja, onog koje ti omogućava da ravnopravno vodiš rasprave s Bogom.“

* Šta god kažete, biće vam suđeno.

** To što znaš švapski ništa ne znači.

Pisac ustade i poče da šeta po prostoriji tamo-amoo. „Ti si, Savanoviću, maloumnik koji je žrtva sopstvene uobrazilje o nadmoćnosti. Samo da znaš – nećeš se izvući na ludilo jer nikakvim objašnjenjem ne možeš da pravdaš to što si ljudima vadio krv i srce iz još toplih nedara. Šta si hteo time da dokažeš?“

„Baš ništa“, reče Savanović, isceri se, a onda i nasmeja. Glišić oseti jezu od tog nazalnog smeha koji kao da je dopirao iz najmračnijih kutaka duše lišene svake nade u iskupljenje. „Trebali su mi da se nahranim. Nema nikakvog skrivenog motiva iza tog čina. Hrana, Glišiću, samo je hrana u pitanju.“

Glišić priđe i stavi cevi parkerice ispod brade Savanoviću, koji nije ni pokušao da se izmakne. „Hajde, šta čekaš? Imaš li u sebi toliko muškosti da povučeš oroz?“

„Znam da je Isus isterao legiju demona iz jednog čoveka, a u tebi ih ima bar trojica, koliko sam do sada uspeo da prime tim. Ipak mislim da si samo darovit glumac i prava je šteta što nikada nećeš zaigrati na pozorišnim daskama.“

„Ali ja sam igrao na daskama života, Glišiću, i saglasićeš se da je ta uloga daleko zahtevnija od nekog napamet naučenog teksta petparačkog škrabala poput tebe.“

Glišić proveri lisičine, kao i čvorove konopaca na Savinim nogama. Uverivši se da Zaroški Krvolok neće napustiti prostoriju, on bez reči izađe u hodnik. Ako još samo minut provede u društvu Save Savanovića, stvarno više neće moći da se uzdržava. Načas je izašao iz kuće i pogledom osmotrio okolinu uzduž i popreko, ponadavši se da će ugledati Tasu sa pratnjom. Morao je da prizna poražavajuću činjenicu – u jednom trenutku je uhvatio sebe u razmišljanju kako je pred njim zaista čovek koji je prisustvovao događajima u Medveđi pre bezmalo sto pedeset godina. Na svu sreću, to je brzo prošlo i on je shvatio da je Savanović samo biće izuzetnih perceptivnih sposobnosti, nadasve inteligentan manipulant sposoban da retorikom obrlati sagovornika. Ako je njega *gotovo* pa ubedio u ono što je govorio, kakve su izgledale imali neuki ljudi pri susretu sa čovekom

koji se izdavao za doktora i govorio latinski i nemački? Sada se stvarno zainteresovao za to šta je nagnalo Savanovića da krene stranputicom i zabrazdi u zločine. Kakvu je to tragediju *zaista* doživeo da bi morao da posegne za mitološkim kontekstom svoje uobrazilje i izbegao da samom sebi ne naudi na najgori mogući način? Poistovećivanje sa pričom o Arnautu Pavlu i potonjim događajima bila je njegova šansa da preživi i prenebregne tragediju koja ga je gurnula preko ograde razuma.

Tad ugleda Tasu, koji je predvodio grupicu konjanika. Za trenutak prestade da razmišlja o razgovoru sa Savanovićem i laknu mu što više neće biti sam u društvu Zaroškog Krvoloka. S Tasom su dojahala četvorica jahača, a dvojica od njih su vodili još po jednu osedlanu životinju – Glišić shvati da su to bili konji na kojima će Savanović i on odjahati za Valjevo.

„Pomaže Bog, Milovane!“, reče Tanasije kada je sjahao. Odmah stade da vezuje konja za ogradu i Glišić vide da uvežbanim pokretima pravi brzootpuštajući čvor.

„Vala, kako pomaže, tako nam i biva“, reče Glišić.

„Je l' se Savanović dozvao svesti?“

„Jeste“, reče Glišić. „Svestan je, ali nije naročito rečit.“

„Ništa nije rekao?“

„Jok, vala. Opsuje povremeno i to je sve što možeš čuti od njega.“

„Neka ga, pevaće kô slavuj kada dopadne bukagija“, reče Tasa. „Poslao sam sa oznakom hitno za Beograd depešu u kojoj ove moje izveštavam da smo uhvatili Krvoloka. Verujem da je ministar unutrašnjih dela već na putu da kneza obavesti o novostima. Napokon više ne moramo da se krijemo i strahujemo od suda javnosti.“

„*Mors ultima ratio*“, promrmlja Glišić za sebe.

Ali postojala je i ta mogućnost da smrt ne bude poslednja istina jer se iza nje prostiralo još nešto, prostranstvo o kojem nije hteo ni da pomišlja. Iznenada mu je došlo da zagrlji i izljubi Tasu što ga vidi, ali je zavrteo glavom i ta pomisao skliznu s njega kao kačket sa glave posle otrežnjujućeg šamara.

2

Eto mene opet

Sutradan je Glišić po buđenju bio blago mamuran, ali se tupo probadanje u potiljku povuklo dok je Mijatović došao po njega, pa su se u dogovoreno vreme odvezli kočijom na adresu koju im je Rid poslao po uniformisanom policajcu. Detektiv je trljao ruke kako bi ih zagrejao – jutro je bilo neobično hladno – i šetkao se na uglu ulica Vajtkros i Baner. Kad su mu se pridružili, kratko ih je pozdravio, a onda poveo prema kući sa mesinganom tablom kraj vrata na kojoj je bio urezan natpis: BARNSOVI IZUMI I INOVACIJE. Žustro je pokucao na vrata i ušao, ne sačekavši odgovor iznutra.

„Gospodin Barns?“

Čelav muškarac od svojih pedesetak godina, gustih prosekih brkova, sedeo je u košulji podvrnutih rukava za velikim stolom iznad raširenih tehničkih crteža pritisnutih u uglovima mastionicom, lenjirom i drugim predmetima kako se ne bi uvijali. Na čelo su mu bile podignute čudne zaštitne naočari vezane kožnom vrpcom oko glave, nalik na one kakve koriste zavarivači, osim što njihova sočiva nisu bila zatamnjena, već su odbijala svetlost nalik na uveličavajuća stakla. Bočne zidove prekrivale su police s najrazličitijim mehanizmima, uređajima i